

**КСЕНОФОБСЬКИЙ МЕДІАДИСКУРС В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ:
ПРИЧИНИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ, ФОРМИ ПРОЯВУ, НАСЛІДКИ**

АНОТАЦІЯ

Актуальність роботи обумовлена інтенсифікацією вербальної дискримінації на фоні пандемії COVID-19, яка може суттєво вплинути на міждержавні та міжкультурні взаємовідносини. В цьому аспекті дослідження явища ксенофобії у соціально-комунікаційній парадигмі має велике практичне та теоретичне значення. **Мета роботи** полягає у визначенні рівня інтолерантності в медіа Сполучених Штатів Америки шляхом виявлення дискримінаційних висловлювань, які учасники масмедійного та політичного дискурсу використовують стосовно певних соціальних груп. **Завдання роботи:** 1) визначення поняття «ксенофобія»; 2) розгляд міжнародно-правового аспекту протидії ксенофобії; 3) дослідження засобів реалізації вербальної дискримінації у масмедійному дискурсі; 4) аналіз дискримінаційних висловлювань у зверненнях публічних осіб; 5) вимір ступеню інтолерантності американської національних видань та їхньої аудиторії. **Методи дослідження:** описовий та порівняльний, метод контент-аналізу.

Характеристика роботи: Досліджено явище вербальної дискримінації на фоні пандемії COVID-19. За допомогою контент-аналізу статей американських онлайн-видань, а також дописів в соціальній мережі Twitter, виявлено основні види частотних дискримінаційних висловлювань. Акцентовано на тому, що ксенофобія як соціально-психологічне явище набуває розвитку завдяки дискурсивним практикам людства. Також зроблено спробу визначити рівень «мережевої» інтолерантності у Сполучених Штатах Америки.

Одержані висновки та їх новизна: в роботі презентовані результати медійного виміру інтолерантності американський видань, а також їхньої аудиторії.

Перелік ключових слів: КСЕНОФОБИЯ; МОВА ВОРОЖНЕЧІ; ПОЛІТКОРЕКТНІСТЬ; COVID-19; МЕДІЙНИЙ ВИМІР; ПРЕСА США.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. Соціальний, правовий та медійний виміри ксенофобії.....	5
1.1. Концепт «ксенофобія» та його основні компоненти.....	5
1.2. Нормативно-правова база регулювання протидії ксенофобії.....	7
1.3. Мовне конструювання моделей та практик соціальної нерівності у масмедійному дискурсі.....	10
РОЗДІЛ II. Ксенофобський дискурс як реакція на пандемію COVID-19: когнітивно-комунікативні аспекти.....	14
2.1. Вербальна дискримінація у зверненнях публічних осіб.....	14
2.2. Вербальна дискримінація у засобах масової інформації.....	17
2.3. Вербальна дискримінація у коментарях соціальної мережі Twitter.....	25
ВИСНОВКИ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	31

ВСТУП

Надзвичайно важливе та **актуальне питання** політкоректності постає сьогодні перед кожною країною, яка прагне зберегти демократичні засади рівності, справедливості та гуманізму. Проте в умовах викликів сучасного світу підтримання миру та стабільності між представниками глобального суспільства стає все більш складним завданням, а отже й більш нагальною темою наукового осмислення і практичного врегулювання. Так, сьогодні людство зіштовхнулося з проблемою посилення ксенофобії через пандемію COVID-19. Як відомо, коронавірусна хвороба стрімко поширилася світом, забравши життя більше 2 мільйонів людей та спричинивши масштабну економічну кризу. Через панічні настрої та колективний страх за власний добробут і бажання хоч якось протистояти глобальній загрозі, світова спільнота вдалася до масштабної та хаотичної вербальної дискримінації, яка торкнулася представників різних соціальних груп у мережі Інтернет.

Вербальна дискримінація – це одна з форм утиску, яка виражається в публічному та системному використанні мови ворожнечі проти певних індивідів або груп. Подібна агресія є надзвичайно деструктивною, адже вона може призвести до подальшого соціального відторгнення цілих суспільних сегментів, перейти на рівень реальних зіткнень між суб'єктами конфлікту. В цьому аспекті вивчення інформаційного поля Сполучених Штатах Америки, які в силу історичних умов є багатонаціональною та полікультурною країною, має велике практичне та теоретичне значення, у тому числі й для України – безпосередньої держави-учасниці багатьох міжнародних відносин.

Отже, вербальна дискримінація може суттєво вплинути як на внутрішньодержавні, так і на міждержавні взаємовідносини. Саме тому означене явище досліджується в різних наукових парадигмах – соціально-психологічній, культурологічній, соціально-комунікаційній. Дискурсивний характер ксенофобії, узалежнення її проявів комунікаційними практиками в новітніх медіа робить це явище поширеним об'єктом соціально-комунікаційних студій. Так, питання мови ворожнечі в соціальних мережах досліджували такі

науковці, як І. Гагліардоне, Д. Гал, Т. Альвес, Г. Мартінез, Р. Меза, Х.О. Вінце та А. Могош. Прояви ксенофобії у медіадискурсі вивчали вітчизняні вчені О. Кузнецова, І. Мельничук, В. Погорецький.

Об'єктом дослідження став дискурс вербальної дискримінації, представлений у статтях американських онлайн-видань, а також у дописах в соціальній мережі Twitter. Вибірка – 375 статей та 1860 дописів. Хронологічні межі – січень-грудень 2020 р. **Предметом дослідження** стала мова ворожнечі, яка використовується учасниками публічного полілогу (політиками, журналістами та простими громадянами) під час обговорення поточних питань, пов'язаних з COVID-19.

Метою цієї роботи є визначення рівня інтолерантності в медіа Сполучених Штатів Америки шляхом виявлення дискримінаційних висловлювань, які учасники масмедійного та політичного дискурсу використовують стосовно певних соціальних груп на фоні пандемії COVID-19.

Для досягнення поставленої мети були виконані наступні **завдання**:

- 1) визначення поняття «ксенофобія»;
- 2) розгляд міжнародно-правового аспекту протидії ксенофобії;
- 3) дослідження засобів реалізації вербальної дискримінації у масмедійному дискурсі;
- 4) аналіз дискримінаційних висловлювань у зверненнях публічних осіб;
- 5) вимір ступеню інтолерантності американської національних видань та їхньої аудиторії.

Під час дослідження застосовувався метод контент-аналізу, який дозволив виявити модальність статей та дописів з масиву, обраного для дослідження, і вирахувати частотність вживання учасниками дискурсу дискримінаційних висловлювань. Порівняльний та описовий методи були використані задля виявлення їх формальної специфіки та характеру смислового наповнення.

РОЗДІЛ I. Соціальний, юридичний та медійний виміри ксенофобії

1.1. Концепт «ксенофобія» та його основні компоненти

Ксенофобія – це відносно нове поняття, яке ввійшло до наукового та масмедійного вжитку наприкінці XIX ст. Так, утворений за допомогою поєднання двох давньогрецьких слів «xenos» (незнайомець, чужинець) та «phobos» (страх), термін вперше згадується у британській газеті «The Daily News» у наступних рядках: *«Для сатири поведінка ксенофобів, які, безцільно плентаючись усюди, тільки й кажуть «Наскільки нам відомо, іноземці здебільшого дурні» – це неоране поле можливостей»* [25]. Саме у той момент явище несприйняття чужої національно-етнічної приналежності, соціального статусу або культурної традиції отримало свою вербальну репрезентацію та було письмово визнано новою суспільно-політичною проблемою.

Безперечно, ксенофобія за певних умов визначала поведінку людей ще до закріплення її у мові конкретним словом. Раніше науковці розглядали явище відчуження однієї групи населення від іншої за допомогою найближчого на той час поняття «агорафобія» [20], яке у широкому розумінні описує стан підвищеної тривожності осіб через постійне відчуття незахищеності у своєму соціальному середовищі [5, р. 217–221]. Отже, можемо сказати, що підґрунтя ксенофобії є соціально-психологічним, підживленим страхом втрати своєї самобутності або місця в історично сформованій системі.

Сьогодні ж, відповідно до дефініцій, наданих словником Merriam-Webster [19], поняття «шовінізм», «нативізм», «націоналізм», «суперпатріотизм», «расизм» та «упередження» використовуються як синонімічні до «ксенофобії». Розглянемо кожне з них детальніше, щоб у повній мірі зрозуміти значення обраного нами концепту.

За визначенням відомої політологині Ганни Арендт [6, р. 457], шовінізм – це природний продукт «національної місії» певної країни, яка у спробі звеличення власної нації знецінює маркери соціокультурної ідентичності інших, навішуючи на них ярлики меншовартості. Так, власноруч створюючи динаміку «сильний – слабкий», прихильники гіперболічного націоналізму та

сліпого патріотизму вважають за обов'язок знищити або встановити тотальний контроль над своїми ворогами задля попередження уявного «паразитизму» з їхньої сторони.

Своєрідним відображенням шовінізму, який зазвичай розглядають як агресивну та загарбницьку форму міждержавної політики, є більш субтильний та внутрішньодержавний нативізм. У його основу покладено цілеспрямоване нехтування правами іммігрантів на користь інтересів корінного населення, що посилює деструктивну диференціацію суспільства на «ми – вони».

Впровадження у суспільно-політичний дискурс лінгвокультурної категорії «свій-чужий» є джерелом продукування упереджень, стигм та стереотипів, які перешкоджають міжкультурній адаптації, асиміляції та акультурації різних суспільних груп у межах однієї територіальної одиниці. Дана бінарна опозиція діє за принципом «ті, хто не з нами – проти нас» та насичує образ «чужого» декількома основними смислами:

- нетутешній, іноземний; той, хто знаходиться за межами рідної культури;
- дивний, незвичний, контрастний у порівнянні зі звичним оточенням;
- незнайомий, невідомий та недосяжний для пізнання;
- зловісний; той, що несе загрозу для життя [3, с. 61–62].

Диференційна функція негативної ідентичності забезпечується за допомогою підкреслення будь-якої відмінності особи або групи від домінуючої більшості. Наприклад, ідеологія расизму напрямую пов'язує рівень морального та розумового розвитку з приналежністю до певної раси. Тобто, за даною неетичною системою поглядів, здатність особистості до прогресу детермінується виключно кольором її шкіри, волосся та очей, рисами обличчя та будовою тіла. Подібна модель необґрунтовано ставить одні раси нижче за інших, що, безумовно, створює напруження у різноманітних міжкультурних відносинах. Проте варто зазначити, що ксенофобія може бути спрямована не лише на представників глобального, але й локального суспільства. Так, протиставлення може базуватися на основі релігійних (наприклад, ісламофобія), психофізичних (гандікаптізм), вікових (ейджизм), класових

(класизм) та статевих (сексизм) ознак, а також за сексуальною орієнтацією і гендерною ідентичністю (гомофобія).

Отже, розглянувши основні поняття та терміни, які стосуються ксенофобії, можемо зробити висновок, що сам концепт містить наступні ознаки:

- ксенофобія – це ірраціональний страх, неприязнь або ворожість до всього, що знаходиться поза межами власної соціальної групи, нації чи країни;
- ксенофобія може виражатися у етнічному, територіальному, релігійному та соціальному аспектах, які у більшості випадків перетинаються між собою;
- ксенофобія – це соціально-психологічне явище, яке має ознаки масовості, екзогенності та дегуманізації;
- ксенофобія може мати вербальний, фізичний та правовий вияв;
- ксенофобська поведінка особи або групи осіб керується почуттям страху перед безпосередньою або уявною загрозою;
- ксенофобія має системно-політичний характер (неналежна реалізація адміністративно-правового захисту прав людини і громадянина, політичні маніпуляції тощо).

Як бачимо, ксенофобія – це поняття-парасолька, мотиви якого перетинаються з багатьма ультраправими ідеологіями, що підтримують принцип супремасизму та апріорі заперечують демократичні засади соціальної рівності та справедливості. На сьогоднішній день боротьба з дезінтеграцією та розбудова миролюбного і всеохопного суспільства є однією з найголовніших цілей сталого розвитку кожної держави-члена світового суспільства.

1.2. Нормативно-правова база регулювання протидії ксенофобії

Одним з найперших та найголовніших документів, який проголошує ідеї людської гідності та свободи, справедливості та всеосяжного миру, є Загальна декларація прав людини [31], прийнята Генеральною Асамблеєю ООН від 10 грудня 1948 р. Саме у ній бачимо перші прояви боротьби з дискримінацією. Наприклад, у Статті 2 говориться, що «Кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, проголошені цією Декларацією, незалежно від раси, кольору

шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища. Крім того, не повинно проводитися ніякого розрізнення на основі політичного, правового або міжнародного статусу країни або території, до якої людина належить, незалежно від того, чи є ця територія незалежною, підопічною, несамоврядуваною або як-небудь інакше обмеженою у своєму суверенітеті». Також, у Статті 7 сказано, що будь-яка людина є рівною перед міжнародним законом і має право на захист від усіх видів та форм дискримінації. Тобто, у Декларації констатується, що кожен заслуговує на справедливе та гідне по відношенню до нього поводження, незважаючи на будь-які фізичні або духовні, матеріальні або нематеріальні ознаки.

У 1970–1990 рр. ООН випускає ряд документів, які присвячені боротьбі проти конкретних видів дискримінації. Так, у 1978 р. з'являється Декларація про расу та расові передсуди [13], яка затверджує рівність між усіма людьми – представниками одного виду, незважаючи на походження.

У 1979 та 1993 рр. приймаються два офіційні документи на усунення дискримінації стосовно жінок – Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок [7] та Декларація про ліквідацію насилля щодо жінок [12]. Обидві резолюції гарантують жінкам рівноправність з чоловіками у політичній, економічній, соціальній, культурній, громадській або будь-якій іншій галузі, а також обіцяють захист їх прав і свобод на міжнародному правовому рівні.

Задля того, щоб ліквідувати дискримінацію по відношенню до людей, які не можуть самостійно (повністю або частково) забезпечити потреби особистого або соціального життя внаслідок фізичних або інтелектуальних порушень, було випущено Декларацію про права осіб з інвалідністю 1975 р. [14], Резолюцію про Захист осіб з психічними захворюваннями та поліпшення психіатричної допомоги 1991 р. [28] та Конвенцію про права людей з обмеженнями 2006 р. [8]. У даних документах держави-учасниці ООН зобов'язуються створити усі

необхідні умови, щоб індивіди змогли без жодних завад користуватися своїм правом на повноцінне життя.

До інших резолюцій ООН належать: Декларація про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на основі релігії або переконань 1981 р. [11], Декларація про права осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних або мовних меншин 1992 р. [16] та Декларація про права корінних народів 2007 р. [15]. У них констатується беззаперечне право кожної людини на свободу віросповідання та збереження власної культури.

Окрім класифікації нетерпимості на її основні види, міжнародне та європейське право також систематизує дискримінацію за категоріями її реалізації:

- **Пряма дискримінація** (direct discrimination) – коли до людини через певні ідентифікуючі ознаки відносяться з меншою прихильністю у порівнянні з тими, хто знаходиться у схожих обставинах. Її окремий підвид:
- **Дискримінація за ознакою можливого зв'язку** (discrimination by association) – коли жертва дискримінації не відноситься до групи людей з належною для захисту характеристикою на відміну від її близького оточення.
- **Непряма дискримінація** (indirect discrimination) – коли через формально нейтральні та недискримінаційні правила людина або ціла група людей опиняється у невідгідному становищі у порівнянні з іншими без жодного на те обґрунтування.
- **Множинна дискримінація** (multiple discrimination) – дискримінація за більш ніж однією ознакою та які не взаємодіють одна з одною.
- **Перехресна дискримінація** (intersectional discrimination) – коли дискримінація включає більш ніж одну ознаку, й ці ознаки взаємодіють одна з одною одночасно та у нерозривний спосіб.
- **Утиск / гніт / домагання** (harassment) – будь-яка неприємна дія, фізична чи психологічна, вербальна чи невербальна, що здійснюється одноразово або багаторазово, ціллю якої є приниження гідності людини та створення ворожого середовища.

- **Підбурювання до дискримінації** (instruction for discrimination) – заклики та вказівки до дискримінації.
- **Злочин на ґрунті ненависті** (hate crime) – погрози, фізичні напади, пошкодження майна та вбивства, які мотивуються нетерпимістю до певних соціальних груп.
- **Мова ворожнечі** (hate speech) – будь-які публічні висловлювання, які поширюють, підбурюють чи виправдовують ненависть, дискримінацію та ворожість по відношенню до певних груп [17, р. 39 – 90].

Проте, незважаючи на наявність нормативної бази, питання про притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні правопорушення дискримінаційного характеру, залишається відкритим. Особливо це стосується мови ворожнечі, яку сьогодні визначають як одну з найпоширеніших форм прояву нетерпимості. Її використання стало майже невід’ємною складовою політичного та масмедійного дискурсу, зокрема – у соціальних мережах. Саме специфічні характеристики інтернет-платформ (статус «приватного кіберпростору для публічного самовираження», гарантія анонімності користувачів, швидкість створення нового контенту тощо) значно ускладнюють реалізацію захисту прав людини і громадянина з боку держави. Крім того, не сприяє усуненню вербальної дискримінації й відсутність чіткої межі між мовою ворожнечі та свободою вираження поглядів. Отже, можемо сказати, що недостатня сформованість правової бази уможливорює виникнення конфліктних ситуацій, а в результаті – каталізує використання мови ворожнечі.

1.3. Мовне конструювання моделей та практик соціальної нерівності у масмедійному дискурсі

Мова ворожнечі є надзвичайно небезпечною формою дискримінації, адже вона спричиняє посилення атмосфери нетерпимості по відношенню до певних соціальних груп у суспільстві. Завжди є загроза, що вербальні атаки переростуть у фізичні, що може призвести до жакхливих, масштабних та незворотних процесів. Саме тому першочерговим завданням інформаційної

політики кожної держави має бути дотримання принципів політкоректності. Нажаль, воно не виконується належним чином.

Глобалізація призвела до двох значних змін у соціумі – підвищення гетерогенності суспільства та модернізації цифрових інформаційних технологій, що своєю чергою спричинило і масмедійні трансформації. Медіааудиторія стала більш багатоманітною, що потребувало від засобів масової інформації більшої обізнаності, відповідальності та грамотної репрезентації численних соціальних груп задля їх суспільної підтримки. Водночас поява «нових медіа» та «метамедіа» змусили журналістів стикнутися з певними викликами. Так, чи не щодня на медіаринку почали з'являтися нові новинні веб-портали, які швидко набирали популярність та створювали атмосферу завищеної конкуренції. У боротьбі за збереження своєї рейтинговості, ЗМІ стали частіше нехтувати інтересами осіб або груп, які складають статистичну меншість. Приклади цього наведені нижче у таблиці 1.

У період з 2007 по 2009 рр. інформаційно-аналітичний центр «Сова» провів моніторинг використання дискримінаційних та некоректних висловлювань у засобах масової інформації [4, с. 12 – 14]. У ході дослідження було виявлено основні види мови ворожнечі, які схематично можна представити наступним чином:

Високий ступінь жорстокості: 1) заклики до насилля (пропагування насилля як допустимого методу боротьби; прямі посилання на об'єкт насилля) та дискримінації; 2) завуальовані заклики до насилля та дискримінації (насилля та дискримінація мають позитивну конотацію); 3) заклики не допустити зміцнення позиції в певному регіоні мігрантів, що належать до певної етнічної чи релігійної групи.

Середній ступінь жорстокості: 1) виправдання випадків насилля та дискримінації, що сталися у минулому; 2) висловлювання, що ставлять під сумнів загальновизнані історичні факти насилля й дискримінації; 3) репрезентація певної соціальної групи у якості злочинців; 4) публікація роздумів стосовно непропорційної переваги однієї соціальної групи над іншою;

5) звинувачення певної групи у скоєнні історичних злочинів, узурпації, тероризмі або іншій деструктивній поведінці; 6) заперечення громадянства (ідентифікація особи виключно за її етнічною приналежністю).

Низький ступінь жорстокості: 1) створення негативного образу певної групи (тонально, без використання конкретних звинувачень); 2) вираження сумнівів стосовно культурної, розумової або художньо-трудової повноцінності певних груп; 3) недооцінка моральної поведінки певних груп; 4) репрезентація певної соціальної групи у принизливому контексті; 5) цитування ксенофобських висловлювань та пропагандистських ідей без жодного редакційного коментаря, який би розмежував позицію журналіста та позицію джерела інформації [4, с. 12–14].

Таблиця 1. Способи стимулювання ксенофобії у ЗМІ

Завдання	Метод реалізації	Результат
Збільшення аудиторії та трафіку («боротьба за кліки»)	Створення шок-контенту за допомогою маніпулятивних тактик (наприклад, провокаційні карикатури на іслам газети «Charlie Hebdo»)	Розпалювання ворожнечі та підбурювання до конфлікту
Необхідність якнайшвидшої публікації контенту через загальне прискорення циркуляції інформації в мережі («робота на випередження»)	Відмова від фактчекінгу та верифікації інтелектуального продукту, який може бути наповнений суперечливими меседжами	
Створення емоційного резонансу заради залучення аудиторії до інтеракції (система «прокоментуй, вподобай, пошир»)	Недотримання принципу мінімізації шкоди (зосередження уваги на стереотипних групових характеристиках особи замість викладення основного змісту проблеми)	

Ксенофобський дискурс будується за допомогою маркерів соціокультурної ідентичності – спільних для певної спільноти особливостей та рис, відображених у мові. Наприклад, вербальна дискримінація за етнічною приналежністю реалізується через використання етнонімів з негативною конотацією, а саме:

- **ксеноетнонімів**: назв, якими представники одного етносу наділяють інших, зазвичай – задля констатації свого ворожого відношення («росіяни» → «рашисти»);
- **етнофолізмів**: назв та виразів, які використовують ознаку етнічної приналежності задля приниження їх самих або когось іншого («попросити» → «вициганити»);
- **псевдоетнонімів** (етнічних прізвиськ): понять або їх сполучень, які відображають наївне, жартівливе, зневажливе бачення одного етносу іншим («українці» → «хохли»);
- **політінвективів**: ненормативних етнонімів, що виражають мовну агресію і вважаються табуйованими (наприклад, «*the n-word*») [1, с. 134].

Негативне відображення інших спільнот (соціальних, національних, етномовних, культурних, релігійних) здійснюється за ідентичним принципом – через використання соціонімів, політонімів, лінгвонімів, культуронімів (ксенонімів), конфесіонімів, у яких яскраво виділяється категорія пейоративності (здатності лексем реалізовувати семантику осуду, презирства на адресу відмінних від себе представників соціуму). У той же час, мовна інтолерантність виражається не лише через власні назви, а й через будь-які слова або словосполучення, які можуть мати грубе, негативне значення та емоційне забарвлення, тобто – дисфемізми (наприклад, «*глухий*» замість «з порушенням слуху»).

Безперечно, маркери соціо-культурної ідентичності використовуються у якості катализаторів конфлікту не лише журналістами. Так, розглядаючи ксенофобію у якості складової масової комунікації, моніторингу потребує не лише канал передачі, а й джерело та реципієнти інформації, функції яких зазнали певної конвергенції. Саме тому дане дослідження сфокусоване на використанні мови ворожнечі всіма складовими ланцюга *ключові комунікатори* → *засоби масової інформації* → *аудиторія*, кожен з яких має можливість рівноправного продукування та розповсюдження дискримінаційного контенту.

РОЗДІЛ II. Ксенофобський дискурс як реакція на пандемію COVID-19: когнітивно-комунікативні аспекти

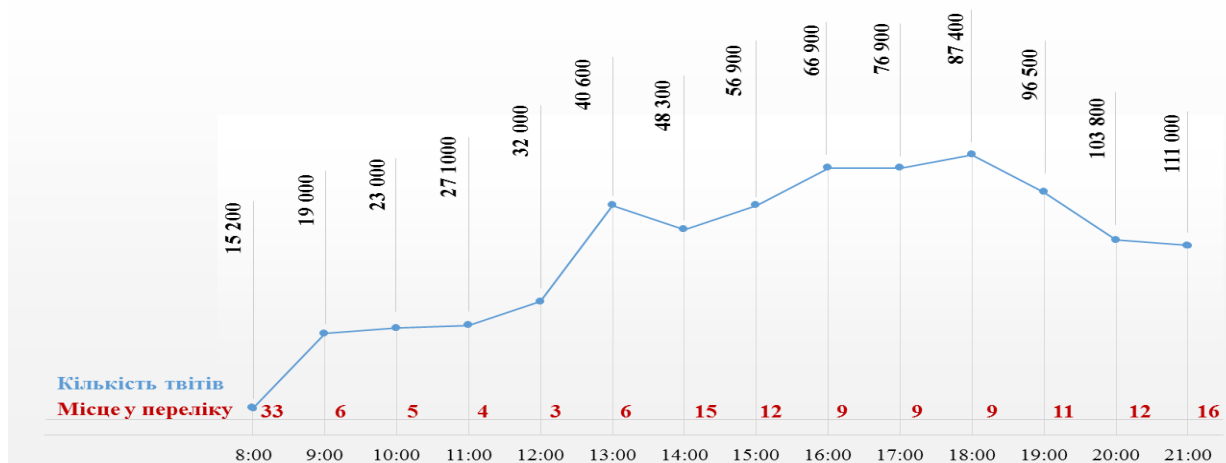
2.1. Вербальна дискримінація у зверненнях публічних осіб

Пандемія коронавірусу поширилася світом раптово та несподівано. Через невідповідність до форм-мажорних обставин у Сполучених Штатах Америки стався колапс медичної, економічної, правоохоронної, транспортної та інших систем, що призвело до крайньої дестабілізації суспільного життя. Громадяни наполегливо вимагали від представників законодавчої та виконавчої влади взяти на себе відповідальність за неконтрольоване поширення COVID-19, проте не отримали бажаного. Натомість, деякі публічні особи переклали всю провину на вихідців з Китаю.

Дональд Трамп, 45-й президент Сполучених Штатів Америки, майже одразу перевів глобальну проблему у національно-етнічну та конфліктну площину. Так, 17 березня 2020 р. політик опублікував на своїй сторінці у Twitter (@realDonaldTrump) наступне повідомлення: *«The United States will be powerfully supporting those industries, like Airlines and others, that are particularly affected by the **Chinese Virus**. We will be stronger than ever before»*. Раптова зміна офіційної назви «COVID-19» на «китайський вірус» припала якраз на той момент, коли кількість нових випадків зараження в США зросла від кількох сотень до майже двох тисяч на день. Можемо припустити, що подібна маніпуляція, яка виражалася в національному маркуванні патогенної реальності та мала середній ступінь жорстокості (звинувачення у спричиненні пандемії), була здійснена задля того, щоб спрямувати вогонь критики американців не на дії влади, а на мешканців та мігрантів з Китаю [2, с. 23–24].

Наше дослідження показало, що стратегія Трампа виявилася доволі успішною – у день публікації твіта хештег *#ChineseVirus* посів 27 місце у переліку всесвітніх трендів соціальної мережі, а загальна кількість ксенофобських дописів зросла на 900% [21]. Частоту використання хештегу суто на території Сполучених Штатів Америки відображено на рис. 1.

Рис. 1. Трендовість хештегу #ChineseVirus у США (17.03.2020)

Та не всі приєдналися до ксенофобського дискурсу. Велика частина американського та світового суспільства розцінила заяву Трампа як спробу цілеспрямованого розпалення сінофобії, що змусило політика написати новий твіт на підтримку постраждалої етнічної групи: *«It is very important that **we** totally protect our Asian American community in the United States, and all around the world. **They are** amazing people, and the spreading of the Virus is NOT **their** fault in any way, shape, or form. **They are** working closely with us to get rid of it. WE WILL PREVAIL TOGETHER»* (23.03.2020). Як бачимо, цього разу (замість етнофолізму) Трамп вдався до стратегічного використання бінарної опозиції «ми – вони», чітко розділяючи своїх громадян на два табори: американців (*we*) та американців азіатського походження (*they*). Подібна першочергова ідентифікація за етнічною приналежністю, яка має середній ступінь жорстокості, призвела до вкрай деструктивних наслідків [2, с. 23–24].

У період з 19.03.2020 по 5.08.2020 на території США було зареєстровано більше 2 тисяч випадків дискримінації, мотивом яких стала так звана «помста за пандемію». Вони найчастіше всього виражалися у формі повного бойкоту (20%), вербальних (70%) або фізичних (8%) атак [22]. Дослідники, проводячи якісний та кількісний аналіз ксенофобської активності онлайн та офлайн, встановили, що збільшення повідомлень про напади на вихідців з країн Азії та американців азіатського походження на пряму корелюється зі збільшенням адресної мови ворожнечі у мережі Twitter [18]. Особливої уваги також потребує

той факт, що нетерпимість перестала пов'язуватися з національно-етнічною приналежністю людини або групи – її жертвами ставали не лише китайці, але й корейці, японці, тайці, в'єтнамці тощо. У цьому спостерігається явище широкої стереотипізації, коли між усіма представниками відмінної раси не робиться жодного розрізнення. Тобто, дискримінація набула більш масштабного характеру, тим самим підвищуючи ризик соціального відділення (сегрегації) певного сегменту населення від загалу. Проте, це не завадило іншим публічним особам і надалі долучатися до процесу руйнації суспільної цілісності.

Штучно утворений негативний стереотип про вихідців з Китаю був підкріплений ще однією стигмою, утвореною сенаторкою та представницею Республіканської партії Маршою Блекберн (@MarshaBlackburn). Відома своєю антипатією по відношенню до КНР, вона опублікувала черговий твіт, який мав на меті розкритикувати політику держави, але натомість наділив цілу етнічну групу низкою аморальних характеристик: *«China has a 5,000 year history of **cheating and stealing**. Some things will never change...»* (03.10.2020). Подібне звинувачення припускає, що шахрайство «лежить в основі генофонду» китайського етносу. Це дає і без того вороже налаштованій частині населення новий привід для дискримінації американців китайського походження та вихідців з Китаю, адже тепер вони є «небезпечними» не лише у якості «носіїв коронавірусної хвороби», але й у якості «асоціальних елементів». Безперечно, подібна негативна репрезентація етнічної групи у якості злочинців є наочним прикладом дискримінації середнього ступеню.

Отже, позиція можновладців як ключових комунікаторів суттєво впливає на соціальні орієнтири суспільства. Якщо політики, які представляють інтереси держави на міжнародній арені, заради задоволення своїх інтересів власноруч розпочинають ксенофобський дискурс та публічно виправдовують нетолерантну поведінку, то й громадяни можуть почувати себе вільними у відкритому вираженні своєї агресії, а засоби масової інформації – у її транслюванні.

2.2 Вербальна дискримінація у засобах масової інформації

Медіарепрезентація відіграє вирішальну роль у формуванні соціальної перцепції по відношенню до різних етнічних, національних, релігійних або інших груп, особливо – у момент кризової ситуації, коли настрої тривоги та недовіри у суспільстві сягають критичного рівня. Для того, щоб оцінити наскільки соціально-чутливими є американські масмедіа під час висвітлення тем коронавірусу, розглянемо види дискримінаційної лексики, які зустрічаються на веб-сторінках масових («USA Today» [32] та «Daily News» [10]), а також якісних («The New York Times» [27], «The Washington Post» [30] та «The Wall Street Journal» [29]) видань.

Масова преса. Ще до початку пандемії COVID-19 наше попереднє дослідження показало, що газета «USA Today» дотримувалася принципів політкоректності на 78%, а «Daily News» – на 71%. Так, у матеріалах онлайн-видань можна було зустріти помірне використання дисфемізмів (наприклад, *non-white* або *oriental*), проте у своїй більшості журналісти застосовували метод вживання евфемізмів, або іншими словами – використовували емоційно нейтральні слова та вирази замість лексем із негативним конотативним значенням задля усунення вербальної дискримінації (наприклад, *Asian-American*). У середньому рівень толерантності масової преси Сполучених Штатів Америки складав 74%.

Сьогодні ж, в умовах пандемії, на сайтах вищезгаданих газет все ще можна знайти поодинокі випадки ксенофобії. Наприклад, заступник редактора першої шпальти «USA Today» Девід Мастіо опублікував авторську статтю, яка виправдовує вживання таких назв як «китайський» або «уханський» вірус: *«Calling someone racist or bigoted should be serious business, but Democrats have come up with a new way to cheapen the accusation. Republicans, you see, are bigots for calling the novel coronavirus “Chinese coronavirus” or the “Wuhan virus”»* («No, calling SARS-CoV-2 'Chinese coronavirus' isn't racist», UST, 11.03.2020). На його думку, в Америці існують більш нагальні расові проблеми (вбивство неозброєних афроамериканців офіцерами поліції або дискримінація іммігрантів),

які потребують негайного вирішення, ніж цензурування назв хвороби. Проте, як ми зазначали раніше, вербальна агресія зазвичай і є каталізатором агресії фізичної. Саме тому усунення будь-яких проявів мови ворожнечі – публічних висловлювань, які поширюють, підбурюють або виправдовують ненависть, дискримінацію або ворожість по відношенню до певних груп – є одним з найважливіших та найпростіших способів профілактики ксенофобії. Варто зазначити, що сама редакція газети не погоджується з позицією автора – про це говориться ще на початку статті.

У той же час матеріал «Readers sound off on the DOE, the **Chinese virus** and weddings» (DN, 20.03.2020), який є своєрідною збіркою коментарів від читацької аудиторії газети «Daily News», не має жодної примітки щодо позиції редколегії із зазначених питань. Більше того, у ньому точки зору висвітлюються дуже односторонньо (слово надається лише адептам ксенофобського дискурсу), що, не зважаючи на низький ступінь жорстокості, може бути інтерпретовано як розповсюдження певної антикитайської пропаганди:

- «**Chinese Virus:** *How petty of the newswoman who took all her time to question the president on the coronavirus's name! I'm sorry but last time I checked, China is where it originated. Stop the insanity of trivial issues and focus on helping those who have been affected or need your support*»;
- «**A virus by any other name:** *Voicer Theresa Donna Schmidt is disgusted by President Trump calling the virus for what it is: **The Chinese virus***»;
- «**Blame China:** *I rarely agree with President Trump's statements, but I certainly agree with his saying the flu is a "**Chinese Flu**" or "**Wuhan Flu**." He is calling it like it is*».

Безперечно, інформаційно-аналітичним матеріалам також властива нетолерантна наповненість. Наприклад, у статті під назвою «'Everything now is experimental.' Here's how doctors are treating coronavirus» (UST, 29.01.2020) словосполучення «*Wuhan coronavirus*» використовується 6 разів підряд, незважаючи на те, що автору була відома офіційна на той час назва хвороби

«Новий коронавірус 2019» або «2019-nCoV»: *«Four [strains of coronavirus] are common colds, but three have "pathological significance": severe acute respiratory syndrome (SARS), Middle East respiratory syndrome (MERS) and, now, the **Wuhan coronavirus, formally called the 2019 novel coronavirus**»*. Тож, можемо припустити, що неодноразова згадка про місце-осередок коронавірусу виражала недружню позицію журналіста.

Практика висвітлення новин про COVID-19 з обов'язковою прив'язкою до конкретного геополітичного простору також властива журналістам «Daily News»: *«The president introduced his theory after the right-wing pundit noted that the WTO is reporting 3.4% of the worldwide population diagnosed with the **Chinese-born virus** have died»* («Trump has a 'hunch' the fatality rate for coronavirus is fake news», DN, 05.03.2020). У цьому випадку цікавою є конструкція «Chinese-born virus» – «вірус китайського походження» (букв. – «вірус, народжений у Китаї»). Її використання суперечить комунікативній рекомендації Всесвітньої організації охорони здоров'я «не приписувати хворобі національності» (@WHO, 03.03.2020).

Як показало наше дослідження, вихідці з Китаю є найбільш вразливою до вербальної дискримінації етнічною групою у часи пандемії, проте не єдиною. Так, у статті «The health secretary America deserves: Joe Biden should pick a Black woman for a critical role» (DN, 01.12.2020) авторка вдається до явної стереотипізації афроамериканських жінок. На розгляд читацької аудиторії виноситься пропозиція призначити на посаду Міністра охорони здоров'я і соціальних служб США представницю найбільш уразливої під час пандемії расової або етнічної меншини. Як показує статистика Центрів з контролю та профілактики захворювань [9], афроамериканці знаходяться у групі найбільшого ризику – ймовірність їхнього зараження у 1,4 разів вища, ніж у білих американців, ймовірність госпіталізації – у 3,7 разів, а ймовірність смерті – у 2,8 разів. Тобто, розуміючи через що проходить її спільнота, нова міністерка могла б пришвидшити процес модернізації системи охорони здоров'я

відповідно до вимог пацієнтів. Проте виникає закономірне питання – чому саме жінка?

Як пояснює авторка статті: *«There is no one better suited for the job of HHS secretary than a Black woman. **Black women have been the caretakers for the health of their families, other people's families and whole communities**»*. І хоча на перший погляд подібна характеристика є позитивною, вона лише підживлює вже існуючий стереотип «Мамму» або «Матусі» – самовіданної, послужливої та турботливої жінки. У результаті, подібне насадження конкретних расових поведінкових норм створює для групи осіб чіткі рамки, вихід за межі яких буде сприйматися рештою суспільства як щось «ненормальне» або «неприродне». Подібна (хоча й низька за ступенем жорстокості) вербальна агресія суттєво сприяє утворенню нездорового соціального клімату.

Незважаючи на фактичну наявність мови ворожнечі, всі вищенаведені приклади є чи не єдиними її проявами. У більшості випадків американські газети дотримуються наступних політкоректних вимог:

- використання офіційно затвердженої назви хвороби COVID-19: *«How 2020 and **COVID-19** changed travel forever – and what that means for you»* (UST, 23.10.2020);
- використання ксенофобських термінів лише у випадках цитування: *«Trump spokeswoman claims his '**kung flu**' reference isn't racist because of coronavirus 'origin'»* (DN, 22.07.2020);
- популяризація загальноприйнятих норм толерантності: *«Apparently I have the Wuhan virus,» Gohmert said with a smirk, using a label for COVID-19 that's **widely considered racist**»* («'Apparently I have the Wuhan virus': Texas Rep. Louie Gohmert shrugs off coronavirus diagnosis after refusing to wear mask», DN, 29.07.2020);
- значне збільшення кількості матеріалів, які розвінчують расистські міфи, знайомлять аудиторію з культурно-історичною спадщиною різних етнічних груп та обговорюють особливості сучасної соціальної взаємодії (*«This is*

America: Stop gaslighting me with the Asian 'model minority' myth», UST, 17.11.2020).

Кількісні результати дослідження, представлені у табл. 2, демонструють, що у 2020 році рівень політкоректності видань «USA Today» та «Daily News» збільшився на 1% та на 5% відсотків відповідно. У середньому масова преса Сполучених штатів Америки є толерантною на 78%.

Якісна преса. Як показало дане дослідження, присвоєння коронавірусній хворобі дискримінаційних етнографічних назв є найпоширенішим видом мови ворожнечі не лише для масової, але й для якісної американської преси. Наприклад, лише за січень 2020 р. газета «The Wall Street Journal» використала щонайменше п'ять різних найменувань COVID-19, серед яких: 1) «уханська пневмонія» («*The Daily Shot: The Wuhan Pneumonia Virus Spooks Global Markets*», 21.01.2020); 2) «уханський» вірус («*First U.S. Case Reported of **Deadly Wuhan Virus***», 22.01.2020); 3) «китайський» вірус («*Drugmakers Rush to Develop Vaccines Against **China Virus***», 23.01.2020); 4) «зараза, зроблена у Китаї» («*A **Made-in-China Contagion***», 27.01.2020); 5) «китайський грип» («*The Cure for the **Chinese Flu***», 28.01.2020). Як бачимо, кожне з них містить у собі закодоване звинувачення, а отже характеризується середнім ступенем жорстокості.

Та особливої уваги заслуговує факт, що, окрім допущення професійних помилок, якісній пресі також властиве дотримання процедури їх виявлення та виправлення. Наприклад, у січні газетою «The Washington Post» було опубліковано матеріал під назвою «*First U.S. case of potentially **deadly Chinese coronavirus** confirmed in Washington state*» (WP, 21.01.2020), який, через надлишкову згадку місця-осередку хвороби, сприяв залученню масової аудиторії не лише до ксенофобського дискурсу, а й до дискримінаційної поведінки. Усвідомлюючи соціально-руйнівні наслідки використання мови ворожнечі, редакція видання публічно визнала свою неправоту та зобов'язалася сумлінніше притримуватися комунікативних рекомендацій BOOЗ у майбутньому: «*While Trump only recently started using the phrase “Chinese Virus” in his public statements, it isn't the first time such language has appeared in the*

national conversation surrounding the pandemic. In the early days of the outbreak, the terms “Chinese coronavirus” and “Wuhan coronavirus” showed up in media reports, including a Post story from January» («Trump has no qualms about calling coronavirus the ‘Chinese Virus.’ That’s a dangerous attitude, experts say», WP, 20.03.2020).

Окрім редукції вжитку неофіційних найменувань у своїх матеріалах, журналісти також вдаються до інших засобів профілактики ксенофобії. Одним із таких засобів можемо вважати відкриту критику антикитайської політики Трампа: *«The pandemic makes clear **there is no such thing as a “Chinese” or “African” virus**» (NYT, 04.04.2020) або «Trump again uses racially insensitive term to describe coronavirus» (WP, 24.06.2020).* Як не дивно, колишній президент скористався опозицією масмедіа та почав звинувачувати їх у піднятті неактуальних, на його думку, національно-етнічних та расових питань, які й стали причиною соціальної нестабільності в Америці: *«“We were very prepared. The only thing we weren’t prepared for was the, the media. **The media has not treated it fairly**”... After being egged on by a reporter from the pro-Trump One America News Network, Trump blamed the media for its coverage of the crisis and for accusations that his use of “Chinese virus” was racist or xenophobic» («Trump takes direct aim at China as known U.S. infections double and criticism mounts», WP, 20.03.2020).* Крім того, будь-які аргументи проти використання мови ворожнечі були розцінені на той час чинною владою як «фейкове медійне обурення»: *«Public health officials have tried to avoid names that might result in discriminatory behavior against places or ethnic groups since releasing more stringent guidelines for naming viruses in 2015. But after the briefing, the White House on Twitter criticized what it called “**the media’s fake outrage**,” pointing to other illnesses that had been named after places, including the Ebola virus and the West Nile virus» («Trump Defends Using ‘Chinese Virus’ Label, Ignoring Growing Criticism», NYT, 18.03.2020).*

Певною реакцією на подібні звинувачення стало соціологічне дослідження газети «The Washington Post», метою якого було визначити як саме

назви «Chinese Virus» та «COVID-19» впливають на соціальну перцепцію американського населення по відношенню до вихідців з Китаю («Trump's 'Chinese virus' slur makes some people blame Chinese Americans. But others blame Trump», WP, 16.09.2020). Так, його результати показали, що 47% читачів, які бачать у новинах пейоративне словосполучення «Chinese Virus», схильні звинувачувати у пандемії американців китайського походження. У той же час кількість читачів, які частіше споживають емоційно-нейтральний контент, але продовжують звинувачувати у поширенні хвороби своїх співгромадян, знизилася до 39%. Тобто, дане дослідження наочно демонструє роль інтенції мовлення у формуванні масової свідомості соціуму.

Отже, проаналізувавши особливості роботи якісної преси у період пандемії, можемо додати до вже існуючого переліку наступні політкоректні вимоги, яких дотримуються національні американські видання:

- опонування ключовим комунікаторам, які пропагують ідеї нерівності: «*A Virus Doesn't Care Where You're From*» (NYT, 04.04.2020);
- використання наукових методів дослідження задля більш глибокого розуміння досліджуваного явища: наприклад, історичний метод у статті «*Pandemics come and go. The way people respond to them barely changes*» (WP, 07.05.2020).

Кількісні результати дослідження, наведені у табл. 2, дають змогу оцінити рівень політкоректності якісних видань «The New York Times», «The Washington Post» та «The Wall Street Journal», який становить 88%, 89% та 76% відповідно. У середньому якісна преса Сполучених штатів Америки є толерантною на 84%. При поєднанні отриманих показників, можемо зробити висновок, що національна американська преса у своїй сукупності є толерантною на 81%.

Отже, з початком пандемії засоби масової інформації США взяли на себе зобов'язання мінімізувати рівень напруженості та тривоги між різними представниками соціуму заради їхнього гармонійного співіснування. Це

говорить про те, що американська журналістика поступово наближається до статусу соціально відповідальної.

Таблиця 2. Медійний вимір політкоректності американських видань

	USA Today	Daily News	The New York Times	The Washington Post	The Wall Street Journal
Загальна кількість досліджених статей	75	75	75	75	75
Кількість дискримінаційних статей	16 (21%)	18 (24%)	9 (12%)	8 (11%)	18 (24%)

Іще одним підтвердженням глобалізації проблеми, яка склалася навколо токсичних ксенофобських висловів представників верхівки американської влади стосовно пандемії COVID-19, а також серйозності їх наслідків для світової спільноти став той факт, що якісні друковані ЗМІ інших держав, які за Д. С. Галліном та П. Манчіні також входять до північно-атлантичної (ліберальної) моделі преси, гостро засуджують колишнього американського президента Дональда Трампа у його спробах вербальної стигматизації інших національних груп. Зокрема, у мережевих версіях британських якісних видань простежується тенденція до гомогенізації контенту, присвяченого риториці Трампа по відношенню до ситуації з COVID-19, повторення тем, уодноманітнення цитат та ксенофобських висловів, що дозволяє говорити про те, що проблема дискримінації та протиставлення на основі расової приналежності є світовим викликом та потребує уважного ставлення і детального дослідження. Так, у статтях провідних британських видань «The Guardian» [24], «The Daily Telegraph» [23] та «The Independent» [26], як і в американських ЗМІ, зустрічаються наступні дискримінаційні етнічні назви: «Chinese Virus», «Kung Flu» та «Wuhan Virus» (GRD, DT, IND). Не менш образливим є застосування на позначення вірусу вислову «COVID plague» або просто «plague» (GRD, IND) у контексті згадування Трампом Китаю як країни походження вірусу. Поширеними у масмедійному дискурсі Великобританії

також є наступні конотації: «*discrimination*», «*stigmatization*», «*racism*» (GRD, DT, IND), «*racist language*», «*racial epithets and racial slurs*» (GRD), «*anti-Chinese racism*», «*powerful anti-Chinese sentiment*», «*literal physical violence against Asian Americans*», «*rising tide of anti-Asian sentiment*» (IND), «*racist abuse*», «*harassment*», «*assaults*», «*violence*», «*xenophobia*» (GRD, IND) тощо.

Отже, можна зробити висновок, що протидія ксенофобії є одним із найбільших викликів для суспільства, а засоби масової інформації відіграють надзвичайно важливу роль у формуванні громадської думки навколо ключових проблем сьогодення.

2.3. Вербальна дискримінація у коментарях соціальної мережі Twitter

Показником ефективності впровадження ксенофобських або політкоректних принципів у масмедійний та політичний дискурс є подальше використання американським населенням мови ворожнечі або толерантної лексики відповідно. Для того, щоб виміряти рівень політкоректності аудиторії американських видань «USA Today», «Daily News», «The New York Times», «The Washington Post» та «The Wall Street Journal», а також ключових комунікаторів Дональда Трампа та Марші Блекберн, ми розглянемо коментарі до тих статей та дописів у мережі Twitter, які попередньо були розглянуті у даній роботі.

Після публікації Дональдом Трампом свого першого ксенофобського твіту, громадяни Америки розділилися на два табори: 50% населення засудили свого президента за розпалення ненависті, а інші 50% – підтримали його у ще більш гіперболізованій манері (рис. 2): «*I can also call it **Chinavirus**. Which I will #sorrynotsorry*», «*I actually prefer calling it the **Kung Flu***» або «*I never thought our death would also be **MADE IN CHINA***». Окрім зневажливих висловів, у коментарях також можемо знайти заклики до повного бойкоту будь-якої китайської продукції або культури взагалі: «*U need to call it like it is, President. XI is not a friend. He is a killer. There will be millions when this is over that will never visit or buy Chinese again*» та «*#ChineseVirus #BoycottChina #DisgustingAnimalTorturersChinese #EvilChinese CHINESE HAVE TO PAY*».

Це свідчить про активізацію поведінкових стереотипів, які, окрім негативної когнітивної складової, містять також виражений настановчий елемент. Також варто зазначити, що саме у блоці коментарів Трампа зустрічаємо перші приклади прямих закликів до дискримінації, які характеризуються високим рівнем жорстокості [2, с. 23–24].

Не отримавши підтримки домінуючої більшості, Трамп опублікував другий, більш «миротворчий» твіт, з метою зниження соціальної напруги. Справді, цього разу кількість дискримінаційних коментарів зменшилася до 41%, проте їхня інтенсивність залишилася незмінною: «*Bravo, Mr President. It is important that we acknowledge that even though it is a **CHINESE VIRUS**. We, Christians, have forgiveness in our hearts. And **we are willing to forgive them***» або «*Some Chinese Americans are CCP's supporters, while some are not. So I think **not every Chinese American truly loves America**. Many of them don't have any appreciation to America. It's better to have an ideology test or background checking before letting them immigrate to America*». Як бачимо, прихильники Трампа також використали засадничу для ксенофобії бінарну опозицію «ми – вони» [2, с. 23–24].

Зовсім інша ситуація спостерігається у блоці коментарів під твітом Марші Блекберн – її дискримінаційну атаку підтримало тільки 15% населення. Дописи на кшталт «*The problem is the **Chinese never realise their evil side**, and they simply repeat the mistakes again and again...*» або «***ChingChong** so terrible!!!*» зустрічалися доволі рідко, не мали великої «лайкової» підтримки та відрізнялися низьким ступенем жорстокості (недооцінка моральних якостей). Всі інші коментатори, чиї дописи мали сотні та тисячі вподобань, виражали враженій етнічній групі всіяку підтримку: «*There is no other way to describe **characterizing an entire country**, which represents about one-fifth of the worlds population, **as having such negative qualities** for thousands of years. **It is shocking** how numb we have become to this sort of hate*» або «*Report Tweet > It's abusive or harmful > **it directs hate** > a group of people*».

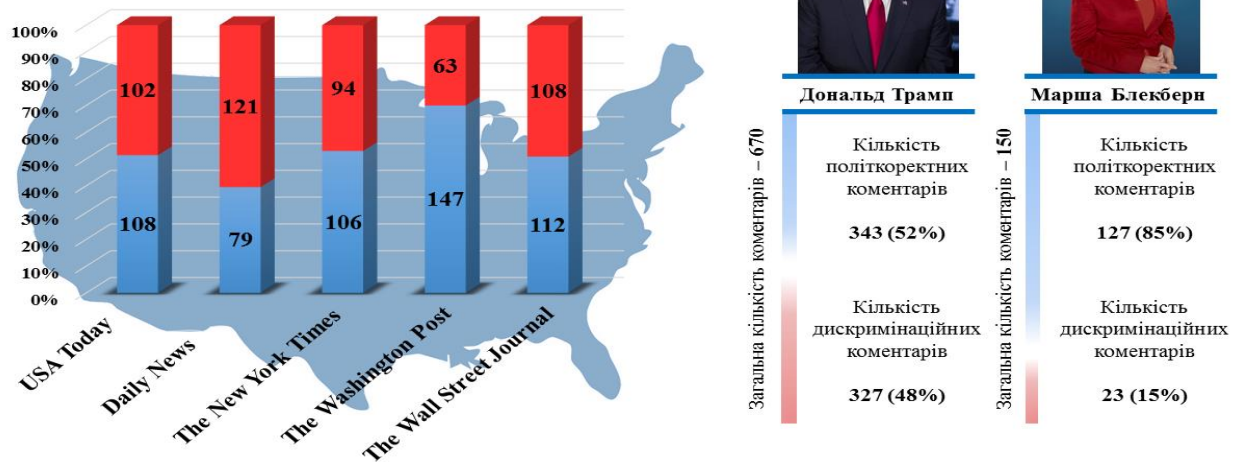
Цікавим є те, що реакція двох аудиторій на дискримінаційні дописи є абсолютно протилежною, хоча їх автори наділені схожими характеристиками (обидва є представниками Республіканської партії та відкрито виражають свої антикитайські погляди). Причину цього феномену вбачаємо у суттєвій різниці між кількістю фоловерів ключових комунікаторів. Так, за оновленнями Марші Блекберн слідує 283 тисячі осіб, тоді як за Дональдом Трампом – більше 80 мільйонів. Тобто, можемо зробити висновок, що інтенсивність ксенофобської поведінки напряму залежить від масштабів так званого колективного безсвідомого.

Що стосується коментарів під дописами американських національних видань, то у них найчастіше всього використовується мова ворожнечі наступних видів:

- Заклики до дискримінації та насилля (високий ступінь жорстокості): Наприклад, під статтею «*Spit On, Yelled At, Attacked: Chinese-Americans Fear for Their Safety*» (@nytimes, 24.03.03) можна знайти наступні коментарі: «***They should be terrified. This is not their country***» або «*Why don't Americans do this to these job stealing criminal aliens more often?*»;
- Заперечення громадянства (середній ступінь жорстокості): «*If **asians** are afraid of living in America then they **should go back to their countries***» («Actor John Cho is speaking up about discrimination against Asian Americans amid the coronavirus pandemic», @USATODAY, 23.04.2020);
- Репрезентація у принизливому контексті (низький ступінь жорстокості): «***Kung Flu...I like it. Now that's funny. Not accurate, but funny***» («A White House official reportedly called coronavirus "Kung flu" to CBS News W.H. correspondent @weijia», @NYDailyNews, 17.05.2020) або «***I don't find it racist, I find it hilarious. I hope he doubles down on the phrase!***» («With "kung flu," Trump sparks backlash over racist language – and a rallying cry for supporters», @washingtonpost, 25.06.2020).

Кількісні результати дослідження, які представлені на рис. 2, показали, що аудиторія видань «USA Today» та «Daily News» не підтримує ксенофобський дискурс лише у 52% та 40% випадків, тоді як аудиторія «The New York Times», «The Washington Post» та «The Wall Street Journal» – у 53%, 70% та 49% випадків відповідно. Тобто, у середньому рівень толерантності аудиторії масової американської преси сягає 46%, а рівень аудиторії якісної преси – 59%.

Рис. 2. Медійний вимір політкоректності блоку коментарів соціальної мережі Twitter

Отже, беручи до уваги поточні результати нашого дослідження, можемо зробити висновок, що обраний реципієнтом інформаційний потік, який постачає актуальний для нього контент, безпосередньо впливає на формування його комунікативної компетентності та поведінкових патернів. Іншими словами, використання публічними особами та засобами масової інформації мови ворожнечі по відношенню до певної соціальної групи нормалізує явища вербальної агресії й для решти суспільства. Саме тому комунікатори у системі масової комунікації мають дотримуватися основоположних принципів політкоректності, які стабілізують рівень когнітивної та емотивної емпатії суспільної більшості та попереджують сегрегацію суспільної меншості.

ВИСНОВКИ

Визначення сутності ксенофобії як складової масової комунікації являє собою осмислення її суттєвих ознак і методів реалізації, що об'єктивуються у вигляді мови ворожнечі. У цій роботі були досліджені дискримінаційні висловлювання, які використовувалися суб'єктами медіадискурсу під час поширення пандемії COVID-19 та слугують показниками рівня інтолерантності в Сполучених Штатах Америки. Вивчення теоретичної і практичної бази даного дослідження дозволяє зробити наступні висновки.

Мова ворожнечі, як одна з найпоширеніших форм прояву ксенофобії, є безпосереднім каталізатором негативних суспільних трансформацій. В залежності від ступеню жорстокості, її використання може сприяти посиленню атмосфери нетерпимості, створенню нових умов для соціальної нерівності, нормалізації дискримінації вербального, правового або фізичного характеру. Роль медіа у цьому аспекті являється вирішальною, адже вони можуть призупинити, або навпаки – пришвидшити вищенаведені деструктивні процеси.

Проаналізувавши більше 375 статей американських національних видань та 1860 дописів в соціальній мережі Twitter за 2020 рік, можемо зробити наступні узагальнення:

У зверненнях публічних осіб найчисленнішими за кількістю використання видами мови ворожнечі є звинувачення конкретної соціальної групи – китайців американського походження та вихідців з Китаю – у безконтрольному поширенні коронавірусної хвороби, заперечення їхнього громадянства та негативна стереотипізація цілої етнічної меншини. Представлені види відрізняються середнім і низьким ступенем жорстокості та реалізуються за допомогою вживання етнофолізмів, дисфемізмів та бінарних опозицій «ми – вони». У середньому, аудиторія ключових комунікаторів схвалює та підтримує ксенофобську риторику у 43% випадків. І хоча рівень інтолерантності населення не перевищує 50%, його наближеність до цього показника може викликати справедливе занепокоєння.

У середньому масова преса Сполучених Штатів Америки є толерантною на 78%. За рівнем дотримання принципів поваги до найбільш уражених в період пандемії соціальних груп досліджені нами видання «USA Today» та «Daily News» становлять 79 % та 76 % відповідно. У той же час аудиторія цих видань використовує недискримінаційну лексику у 51% та 39% випадків. З цього виходить, що рівень толерантності реципієнта напряду корелюється із рівнем толерантності обраного ним видання. Так, навіть поодинокий випадок вживання журналістом дискримінаційних висловлювань може значно вплинути на соціальну перцепцію його аудиторії.

У середньому якісна преса Сполучених штатів Америки є толерантною на 81%. Так, розглянуті нами газети «The New York Times», «The Washington Post» та «The Wall Street Journal» дотримуються політкоректних вимог на 88%, 89% та 76% відповідно. Аудиторія цих видань є неупередженою на 53%, 70%, 51%, що лише підтверджує наше попереднє твердження стосовно впливу засобів масової інформації на світогляд соціуму.

Малочислені випадки використання мови ворожнечі в американських виданнях, як і в зверненнях публічних осіб, відрізняються середнім та низьким ступенем жорстокості. Високим рівнем жорстокості наділені лише коментарі у мережі Twitter, які мають форму відкритих закликів до насилля або дискримінації по відношенню до не лише до конкретної етнічної, але й расової групи. Отже, можемо сказати, що американські ЗМІ наближаються до статусу соціально-чутливих, проте кількість зусиль, яка прикладається ними задля зниження соціальної напруги, є недостатньою.

Таким чином, аналіз та медійний вимір інтолерантності в Сполучених штатах Америки дозволили виявити види, способи та особливості її реалізації, які мають бути усунені у найближчому майбутньому заради встановлення миру та забезпечення гармонійного співіснування не лише локального, але й глобального суспільства. У даній роботі підтверджена ідея про те, що мовленнєві та поведінкові особливості учасників медіадискурсу можуть бути виділені та якісно і кількісно виміряні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бутиріна М. В. Ксенофобський дискурс: причини, масштаб, наслідки та уроки для медіа. Права людини та мас-медіа в Україні: Збірник конспектів лекцій / Авт. кол. – За ред. Виртосу І., Шендеровського К. Київ: Інститут журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка. 2018. 260 с.
2. Вовкобой А. Д., Бутиріна М. В. Сінофобія та кіберагресія в умовах глобального виклику COVID-19: комунікаційні аспекти. *Масова комунікація у глобальному та національному вимірах*. Дніпро: ДНУ імені О. Гончара, факультет систем і засобів масової комунікації, 2020. Вип. 13. С. 21–27. DOI: 10.5281/zenodo.3860016.
3. Садохин А. П. Межкультурная коммуникация. Москва : Альфа-М; ИНФРА-М. 2004. 288 с.
4. Язык вражды против общества: (сб. статей) / сост.: А. Верховский. Москва : Центр «Сова», 2007. 259 с.: табл. (Научное издание).
5. American Psychiatric Association: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. Arlington, VA, American Psychiatric Publishing, 2013. 938 p.
6. Arendt H. Imperialism, Nationalism, Chauvinism. *The Review of Politics*. 1945. 7(4), 441-463. DOI:10.1017/S0034670500001649.
7. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women. URL: <https://www.ohchr.org/documents/professionalinterest/cedaw.pdf> (дата звернення: 27.01.2021).
8. Convention on the Rights of Persons with Disabilities. URL: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/61/106 (дата звернення: 27.01.2021).
9. COVID-19 Hospitalization and Death by Race/Ethnicity. Centers for Disease Control and Prevention. URL: <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/covid-data/investigations-discovery/hospitalization-death-by-race-ethnicity.html> (дата звернення: 27.01.2021).
10. Daily News. URL: <https://www.nydailynews.com/> (дата звернення: 27.01.2021).

11. Declaration on the Elimination of All Forms of Intolerance and of Discrimination Based on Religion or Belief. URL: <https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/religion.pdf> (дата звернення: 27.01.2021).
12. Declaration on the Elimination of Violence against Women. URL: <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/ViolenceAgainstWomen.aspx> (дата звернення: 27.01.2021).
13. Declaration on Race and Racial Prejudice. URL: <https://www.un.org/ruleoflaw/blog/document/declaration-on-race-and-racial-prejudice/> (дата звернення: 27.01.2021).
14. Declaration on the Rights of Disabled Persons. URL: <https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/res3447.pdf> (дата звернення: 27.01.2021).
15. Declaration on the Rights of Indigenous Peoples. URL: https://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/DRIPS_en.pdf (дата звернення: 27.01.2021).
16. Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities. URL: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/minorities.aspx> (дата звернення: 27.01.2021).
17. Handbook on European non-discrimination law (2018 edition). Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2018. 295 p.
18. Lyu, H., Chen, L., Wang, Y., & Luo, J. Sense and Sensibility: Characterizing Social Media Users Regarding the Use of Controversial Terms for COVID-19. 2020. ArXiv, abs/2004.06307. DOI: 10.1109/TBDATA.2020.2996401.
19. Merriam-Webster Thesaurus. URL: <https://www.merriam-webster.com/thesaurus/xenophobia> (дата звернення: 27.01.2021).
20. Online Etymology Dictionary. URL: https://www.etymonline.com/word/xenophobia#etymonline_v_30591 (дата звернення: 27.01.2021).

21. Rising levels of hate speech & online toxicity during this time of crisis. URL: https://l1ght.com/Toxicity_during_coronavirus_Report-L1ght.pdf (дата звернення: 27.01.2021).
22. STOP AAPI HATE National Report (3.19.20 -8.5.20). URL: https://secureservercdn.net/104.238.69.231/a1w.90d.myftpupload.com/wp-content/uploads/2020/10/Stop_AAPI_Hate_National_Report_200805.pdf (дата звернення: 27.01.2021).
23. The Daily Telegraph. URL: <https://www.telegraph.co.uk/> (дата звернення: 27.01.2021).
24. The Guardian. URL: <https://www.theguardian.com/uk> (дата звернення: 27.01.2021).
25. The History of the Word 'Xenophobia'. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/words-at-play/a-short-history-of-xenophobia> (дата звернення: 27.01.2021).
26. The Independent. URL: <https://www.independent.co.uk/> (дата звернення: 27.01.2021).
27. The New York Times. URL: <https://www.nytimes.com/> (дата звернення: 27.01.2021).
28. The protection of persons with mental illness and the improvement of mental health care. URL: https://www.who.int/mental_health/policy/en/UN_Resolution_on_protection_of_persons_with_mental_illness.pdf (дата звернення: 27.01.2021).
29. The Wall Street Journal. URL: <https://www.wsj.com/> (дата звернення: 27.01.2021).
30. The Washington Post. URL: <https://www.washingtonpost.com/> (дата звернення: 27.01.2021).
31. Universal Declaration of Human Rights. URL: <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/> (дата звернення: 27.01.2021).
32. USA Today. URL: <https://www.usatoday.com/> (дата звернення: 27.01.2021).